

संपादक

दिपक मोरेश्वर नाईक

सागरी महासत्तेच्या दिशेने वाटचाल...

इंडिया मेरीटाईम समिट म्हणजे मुंबईत आयोजित करण्यात आलेल्या विविध सागरी परिषदांची एकत्र गुंफण होय. या परिषदांमध्ये भारतीय आणि आंतरराष्ट्रीय सागरी समुदायाचे प्रतिनिधी एकत्र येऊन सागरी क्षेत्रातील समस्यांवर चर्चा करण्यात आली आणि भविष्यातील विकासासाठी विचारांची देवाणघेवाण केली गेली. महाराष्ट्र मेरीटाईम समिट २०२५ मध्ये बंदरे आणि सागरी विकासाच्या संधीवर चर्चा झाली, तर इंडिया मेरीटाईम वुईक २०२५ मध्ये समुद्री उद्योगातील तज्ञांनी विचार मांडले.

मागील आठवड्यात झालेल्या या कार्यक्रमात मेरीटाईम लीडर्स कॉन्क्लेव्ह आणि ग्लोबल मेरीटाईम सीईओ फोरमचा समावेश होता. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी या फोरमला संबोधित केले. ‘इंडिया मेरीटाईम वुईक २०२५’ मध्ये सागरी क्षेत्रातील उद्योगांना चालना देण्यासाठी आणि भारताला या मेळाव्यात मत्स्य व्यवसाय आणि बंदरे मंत्री नितेश राणे यांच्या उपस्थितीत २६० कोटीचे सामंजस्य करार करण्यात आले. ज्यामुळे आर्थिक वाढीला चालना मिळणार आहे. केंद्रीय गृहमंत्री अमित शहा यांनी या परिषदेचे उद्घाटन केले, तर पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी मेरीटाईम लीडर्स कॉन्क्लेव्हला संबोधित केले. या परिषदेमध्ये सागरी व्यापाराला चालना देण्यासाठी शिपिंग, बंदरे, जहाजबांधणी, क्रूझ पर्यटन आणि ब्लू इकॉनॉमी यांसारख्या महत्त्वाच्या क्षेत्रांचा समावेश होता. या परिषदेमुळे सुमारे १२ लाख रोजगार निर्माण होतील, असा दावा केंद्रीय मंत्री सर्वानंद सोनोवाल यांनी केला आहे. या परिषदेने महाराष्ट्राला सागरी विकासाचा एक महत्त्वाचा आधारस्तंभ म्हणून स्थान मिळवून दिले आहे या परिषदेत सुमारे ₹.१२ लाख कोटी रुपयांपेक्षा जास्त किमतीच्या सामंजस्य करारांवर स्वाक्ष्या करण्यात आल्या. जागतिक सागरी शास्त्री बनवण्यासाठी मुंबईत अनेक सामंजस्य करार झाले, ज्यांचे मूल्य सुमारे ₹.१२ लाख कोटीहून अधिक आहे. या परिषदेत शिपिंग, जहाजबांधणी आणि क्रूझ पर्यटन यांसारख्या क्षेत्रांतील महत्त्वाच्या भागधारकांनी भाग घेतला होता. भारताच्या सागरी क्षेत्रात व्यापक बदल घडवून आणण्यासाठी केंद्र सरकार सज्ज असून, इंडिया मॅरिटाईम वुईक आयोजित केला गेला होता. या परिषदेतून भारतीय सागरी उद्योगाला २०४७ च्या महासंकल्पाशी संलग्न भविष्योन्मुख दिशा मिळणार असल्याचे मानले जात आहे. या कार्यक्रमात जगभरातील प्रमुख जहाजवाहतूक कंपन्यांचे प्रमुख, पायाभूत सुविधा क्षेत्रातील तज्ञअभ्यासक विद्यार्थी यांनी भेट दिली. यंक्रमाच्या पूर्वसंध्येला पंतप्रधान मोदी यांनी ‘एक्स’ वरून पोस्ट करत सांगितले की, भारताच्या सागरी क्षेत्रातील सुधारणा जागतिक पातळीवर प्रदर्शित करण्यासाठी ही उत्तम संधी आहे.’’ यात गुंतवणूकदार, धोरणकर्ते, तंत्रज्ञान व विविध क्षेत्रातील तज्ञ तसेच आंतरराष्ट्रीय भागीदार सहभागी झाले होते. हरित जहाज वाहतूक, सबळ पुरवठा साखळी आणि ब्ल्यू यावेळी इकॉनॉमीच्या संधी यांसारख्या विषयांवर जागतिक नेत्यांमध्ये विचारमंथन करण्यात आले. देशाच्या एकूण व्यापारापैकी सुमारे ९५ टक्के व्यापार समुद्री मार्गाने होतो. ‘‘सागरी क्षेत्रातील संक्रमण हे परस्पर सहकार्याशिवाय शक्य नाही. सरकार, उद्योग, वित्तीय संस्था आणि तंत्रज्ञान क्षेत्र यांनी एकत्र येत विकासाला गती देणे आवश्यक आहे.’’ शाश्वत, स्मार्ट आणि सागरी पायाभूत सुविधांसह भारत जगातील हरित शिपिंग कॉरिडॉरचे केंद्र बनण्यास भारत देश सज्ज असल्याचा विश्वासही यावेळी मांडण्यात आला. या ध्येयाअंतर्गत २०३०पर्यंत प्रति टन मालवाहतुकीवरील कार्बन उत्सर्जनाने ३०%, तर २०४७ पर्यंत ७०% घट करण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आहे. जे एनपीटीसह प्रमुख बंदरांमध्ये शोर पॉवर, बॅटरी चलित वाहने व हरित लॉजिस्टिक्स प्रणाली कार्यान्वित केली जात आहे. या कार्यक्रमात ८५ हून अधिक देशांतील प्रतिनिधी सहभागी झाले होते. यात १ लाखाहून अधिक प्रतिनिधी, ५०० पेक्षा जास्त प्रदर्शक आणि ३५० आंतरराष्ट्रीय वक्ते सहभागी झाले होते. भारताला जागतिक ब्ल्यू इकॉनॉमीचा देश म्हणून स्थान मिळवून देण्याचा हा प्रयत्न होता. या परिषदेत सागरी व्यापार आणि उद्योगाशी संबंधित सुमारे १२ लाख कोटी रुपयांहून अधिक गुंतवणुकीचे सामंजस्य करार करण्यात आले. हरित ऊर्जा आणि पर्यावरणपूरक सागरी ऑपरेशन्सवर विशेष भर देण्यात आला. भारतातील प्रमुख बंदरे ‘ग्रीन हायड्रोजन हब’ म्हणून विकसित केली जात आहेत. सागरी क्षेत्रातील आव्हाने आणि संधींचा आढावा घेण्यासाठी एआय-शक्तीवर आधारित लॉजिस्टिक्स आणि तंत्रज्ञानवरील सत्रांचा समावेश होता. ‘सागरमाला’ कार्यक्रम आणि ‘मेरीटाईम इंडिया व्हिजन २०४७’ अंतर्गत बंदरांचे आधुनिकीकरण करण्याच्या योजनांवर चर्चा झाली. वाढवण बंदरांमुळे १२ लाख रोजगार निर्माण होतील, असा दावा केंद्रीय नौवहन मंत्री सर्वानंद सोनोवाल यांनी यावेळी केला. भारतातील समुद्री शिक्षण आणि संशोधनाला जागतिक दर्जा मिळवून देण्यासाठी इंडियन मेरीटाईम युनिव्हर्सिटीने महत्त्वाचे पाऊल उचलले. या मुंबई इंडिया मेरीटाईम वुईक दरम्यान विद्यापीठाने जर्मनी, नेदरलँड, सिंगापूर, रशिया , दक्षिण कोरिया आणि ऑस्ट्रेलिया या देशातील आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठे संशोधन संस्था आणि उद्योग संघटनांची १४ सामंजस्य करार केले. या करारांमुळे भारतीय विद्यार्थ्यांना जागतिक पातळीवरील शिक्षण संशोधन आणि रोजगाराचा नव्या असंख्य संधी उपलब्ध होणार आहेत. वस्तुतः सागरी वारसा आणि प्रगत सुधारणा यामुळे आपला देश गेटवे ऑफ इंडिया वरून गेटवे टू द वर्ल्ड बनत आहे, असे या निमित्ताने केंद्रीय गृहमंत्री अमित शहा यांनी केले होते. प्राचीन लोथर बंदरांपासून ते उद्याच्या बंदरांपर्यंत भारत हरित सर्व समावेशक आणि समृद्ध सागरी भविष्याकडे वाटचाल करीत आहे. जागतिक गुंतवणूकदारांनी या परिवर्तनाच्या प्रवासात सहभागी व्हावे, असे आव्हान अमित शहा यांनी केले. आय एम यूद्धरें झालेल्या या १४ सामंजस्य करारामुळे द्विपदवीधर अभ्यासक्रम संयुक्त संशोधन कौशल्य वृद्धी आणि आंतरराष्ट्रीय विद्यार्थी शिक्षण देवाण-घेवाण कार्यक्रम सुरू होणार आहेत. भारतातील विद्यार्थ्यांना जागतिक स्तरावर करिअर घडवण्याच्या दिशा देतील देशाच्या सागरी अर्थव्यवस्थेला सक्षम मनुष्यबळ देण्याच्या दिशेने आयएमयूने आपली भूमिका अधिक बळकट केली. एक दशकापूर्वी, देशाचे सागरी क्षेत्र कालबाह्य कायदे आणि मर्यादित क्षमतांनी त्रस्त होते. पायाभूत सुविधा, सुधारणा आणि सार्वजनिक सहभागावर लक्ष केंद्रित करून गेल्या ११ वर्षांत या क्षेत्रात लक्षणीय बदल झाले आहेत. आज, हे क्षेत्र आधुनिक पायाभूत सुविधा, जागतिक विश्वास आणि राष्ट्रीय अभिमानाचे प्रतीक बनले आहे. ‘‘आज आपले कुशल खलाशी प्रत्येक जहाज आणि बंदराच्या केंद्रस्थानी आहेत. देशातील खलाशी कामगारांची संख्या १ लाख २५ वरून तीन लाखापेक्षा जास्त झाली आहे. आता जागतिक खलाशी कामगारांच्या जवळपास १२ टक्के आहे. भारत आज जगातील प्रशिक्षित खलाशांच्या शीर्ष तीन पुरवठादारांपैकी एक आहे.’’ इंडिया मेरीटाईम वुईक २०२५’ ही परिषद भारताच्या सागरी क्षेत्राच्या विकासासाठी एक महत्त्वपूर्ण पाऊल ठरली. मोठ्या प्रमाणात झालेल्या गुंतवणुकीच्या करारांमुळे आणि शाश्वत विकासाच्या धोरणांमुळे भारत पुढील २५ वर्षात ‘नौलक्रांती’ घडवून आणून जागतिक सागरी महासत्ता बनण्याच्या दिशेने वाटचाल करत आहे हे या निमित्ताने सिद्ध झाले आहे.

‘म्हारी खोरियां खोरों से कम हैं के’.

आमिर खानच्या ‘दंगल’ चित्रपटातील हा बहुचर्चित संवाद खरा ठरला तो २ नोव्हेंबरला, रविवारी रात्री. महिला एकदिवसीय क्रिकेट विश्वचषकात भारतीय महिला संघाने दक्षिण आफ्रिकेच्या महिला क्रिकेट संघाचा अंतिम सामन्यात पराभव करत १३ व्या एकदिवसीय क्रिकेट विश्वचषकावर पहिल्यांदा नाव कोरले. या मोठ्या आणि आशादायी विजयाचा जागर क्रिकेट चाहत्यांनी रात्रभर साजरा केला. ढोल ताशांच्या गजरात अनेक जणांनी विजयी जल्लोष केला. याशिवाय स्त्री-पुरुष समानतेमध्ये भारत तितकासा मागे नसला तरी देशाला समान पातळीवर आणून प्रगती करण्याच्या प्रक्रियेत ही एक महत्त्वाची घटना घडली. वूमन क्रिकेट असोसिएशनच्या स्थापनेला पुढील वर्षी १०० वर्षे पूर्ण होतील. १९२६ साली या असोसिएशनच्या स्थापनेनंतर १९३३-३४ या वर्षांमध्ये ऑस्ट्रेलिया आणि इंग्लंड यांच्यात पहिली कसोटी मालिका खेळवण्यात आली. भारतीय महिला क्रिकेट असोसिएशनची स्थापना १९७३ मध्ये उशिराच झाली. भारतीय महिला संघाने १९७६ मध्ये त्यांचा पहिला कसोटी सामना वेस्ट इंडीजविरुद्ध खेळला. पाटणा येथील मोईन-उल-हक स्टेडियमवर, शांता रंगस्थामी यांच्या नेतृत्वाखाली नोव्हेंबर १९७६ मध्ये वेस्ट इंडीजविरुद्ध भारतीय महिला संघाने पहिला कसोटी विजय नोंदविला.

भारतीय महिला क्रिकेट असोसिएशन ही महिला क्रिकेटची प्रशासकीय संस्था, आंतरराष्ट्रीय महिला क्रिकेट परिषदेशी संलग्न होती. महिला क्रिकेट विकसित करण्याच्या आंतरराष्ट्रीय क्रिकेट परिषदेच्या पुढाकाराचा एक भाग म्हणून, भारतीय महिला क्रिकेट असोसिएशनचे २००६-०७ मध्ये भारतीय क्रिकेट नियामक मंडळामध्ये

नारीशक्तीचा ‘विश्व’विजय!

विलीनीकरण करण्यात आले. त्यानंतर आतापर्यंत भारतीय महिला संघाने अनेक चढउतार पाहिले. अनेक विजय थोडक्यात हुकल्याचे पाहिले आणि अखेर २ नोव्हेंबरला क्रिकेट विश्वचषकाला गवसणी घातलीच. महिला क्रिकेट विश्वचषकाला १९७३ साली सुरुवात झाली. १९८८ सालपर्यंतच्या महिला एकदिवसीय विश्वषकात ऑस्ट्रेलिया आणि इंग्लंड संघांची ‘दीदीगिरी’ होती. विजेते आणि उपविजेते म्हणून या दोन संघांचाच पोरींचा दारा होता. बाकी कोणाला एन्ट्री मिळेल याची शक्यता कमीच. परंतु, त्यानंतर १९९३, १९९७ आणि २००९ साली न्यूझीलंड क्रिकेट संघाने उपविजेतेपदापर्यंत मजल मारली. तर २००० साली न्यूझीलंड क्रिकेट संघाने विश्वचषक जिंकून ही दीदीगिरी मोडीत काढण्याचा प्रयत्न केला. २००५ आणि २०१७ साली भारतीय महिला क्रिकेट संघ अंतिम फेरीपर्यंत पोहोचला. तर २०१३ साली वेस्ट इंडिज संघाने आणि आता २०२५ साली दक्षिण आफ्रिका उपविजेती ठरली. हा सर्व डाटा समोर मांडण्याचा प्रपंच याचसाठी की इंग्लंड आणि ऑस्ट्रेलियाचे वर्चस्व मोडीत काढत इतर महिला क्रिकेट

संघ देखील गेल्या काही वर्षात उभे राहिले.

ऑस्ट्रेलिया संघाचा वचक इतका की एकूण १३ स्पर्धांमध्ये एकट्या ऑस्ट्रेलिया संघाने ७ वेळा, इंग्लंडने ४ वेळा तर भारत आणि न्यूझीलंडला एकदा विश्वचषक जिंकण्यात आतापर्यंत यश आले आहे. २०२५ सालचे हे विश्वचषक विजेतेपद मिळवताना भारतीय संघाने अनेक अडथळे पार केले. आधी आफ्रिका, ऑस्ट्रेलिया आणि इंग्लंड संघांकडून सलग तीन पराभव झाल्यानंतर भारतीय संघ कमबॅक करेल, अशी आशा कमीच होती. परंतु, भारतीय महिला संघाने फिनिक्स भरारी घेऊन सेमी फायनलमध्ये बलाढ्य ऑस्ट्रेलिया संघाचा ५ विकेट्स राखून पराभव करून पुरुष क्रिकेटमध्ये मने गुंतलेल्या क्रिकेट रसिकांना महिला क्रिकेटकडे लक्ष देण्यास भाग पाडलं.

तसेच अंतिम फेरीत संपूर्ण विश्वचषक स्पर्धेत फॉर्मात असलेल्या आफ्रिका संघाला पराभूत करून पहिल्यांदा विश्वचषकाला गवसणी घातली. या विश्वचषक विजयानंतर २०१७ साली केवळ ९ धावांनी विश्वचषक हुकलेल्या भारतीय क्रिकेट चाहत्यांनी एकच

सत्याच्या मोर्चात असत्याचाच बोलबाला

सत्याच्या मोर्चामध्येच सत्याचा अपलाप करण्यात आला. दुबार, बोगस मतदार असे म्हणत पुन्हा एकदा असत्य सांगण्यात आले. मतदारयाद्या स्वच्छ झाल्या पाहिजेत, त्यासाठी हरकती घेण्याच्या कायदेशीर सुविधा वापर केला पाहिजे. प्रत्यक्ष कृती केली पाहिजे.

गेल्या लोकसभा आणि विधानसभेच्या निवडणुकीत मतदारांनी ज्यांना त्यांची जागा दाखवून दिली त्या महाविकास आघाडीला आणि त्यांच्यासोबत आता आपले अस्तित्व दाखवू पाहणाऱ्या मनसेला आगामी महापालिका निवडणुकीत आपली अवस्था काय होईल, याचा अंदाज येत नवकीच धडकी भरली आहे. म्हणूनच पुराव्यानिशी न्यायालयात जाणार, असे म्हणण्याशिवाय त्यांच्यासमोर दुसरा कोणताही तरणोपाय शिल्लक राहिलेला दिसत नाही.

राज्यातील मतदारयाद्यांमधील कथित घोळ्याच्या विरोधात महाविकास आघाडी आणि मनसेतर्फे काढण्यात आलेल्या परवाच्या मुकदा या नेत्यांनी आणखी एकदा दुबार मतदारांच्या यादीची कॅसेट ऐकवल्याने ‘खोटे सांग, पण रेटून सांग’ असे या नेत्यांचे धोरण असल्याचे दिसून आले. मतदारयाद्या दुरुस्त झाल्याच पाहिजेत, अशी मागणी करत एकमेकांना धीर देण्याचेच काम ही नेतेमंडळी करत असल्याचे जाणवत होते. या नेत्यांची भाषणे ऐकून जनतेची बरीच करमणूक झाली आणि सत्याचा अपलाप म्हणजे नेमके काय याचीही प्रचिती आली.

राज ठाकरे हे फेक नॅरेटीव्हचा बाबतीत राहुल गांधींशी स्पर्धा करत आहेत का, असा प्रश्न आता सगळ्यांना पडला आहे. ‘सत्याचा मोर्चा’ म्हणत जमलेल्या गर्दीसमोर बोलताना मात्र ते दुसऱ्यांदा ढळढळीत असत्य बोलले. सहा महिन्यांपूर्वीच वरळीतील डोममध्ये त्यांनी लोकनंद थाप ठोकली होती की, विधानसभा निवडणुकीत त्यांच्या राजू पाटील या उमेदवाराला त्यांच्या चौदावे मतदाराच्या गावात जिथे कायम माताधिन्य मिळायचे तथे शून्य मते मिळाली. प्रत्यक्षात ही माहिती धादांत खोटी होती. कारण तिथे

राजू पाटील यांनाच माताधिन्य होते. परवा त्यांनी दुसरा खोटा सूर आळवत नवी मुंबई आयुक्तांच्या पत्त्यावर १३० मतदार नोंदवल्याचे सांगत त्यांनी सत्याच्या मोर्चात खोटेपणाची कमाल केली. कारण प्रत्यक्षात असे काही घडलेलेच नाही, तर पत्ता देताना लॅडमार्क म्हणून ही माहिती नोंदवण्यात आली आहे. तसा स्पष्ट खुलासा ठाणे जिल्हाधिकाऱ्यांनी केला आहे. राज ठाकरे यांच्या घराचा पत्ता ‘शिवाजी पार्क’ आहे, म्हणजे ते प्रत्यक्षात मैदानात रहातात का? बेघडक असत्य पुढे दामटताना काहीतरी विधिनियेध बाळगायला हवा ना? असे उपद्रुपाप केल्याने यश पदरी पडले तर पडले, असा समज करून घेत सुरू असलेली पराभूतांची आणि राज ठाकरे यांची धडपड समजण्यासारखी आहे. पण त्यासाठी फेक नॅरेटीव्हचा आधार घेणाऱ्यांना जनताच फेक ठरवेल, ही काळ्या दगडावरची रेघ आहे.

वास्तविक ‘सत्याचा मोर्चा’ असा मुखवटा चढवून महाविकास आघाडीने आपल्या अपयशाचीच कबुली देणारा मोर्चा काढला आहे. सत्याचा मोर्चा, असे आवर्जून सांगवे लागते, यातच सारे काही आले. आम्ही अपयशी आहोत, बेजबाबदार आहोत, नाकटं आहोत असे जाहीर कबुलीजबाबच त्यांनी दिला आहे. लोकसभा निवडणुकीत ज्या मतदार यादीने विजयाचा अनपेक्षित धक्का दिला, ती यादी आता महापालिका निवडणुकीसाठी मात्र अजिबात नको आहे. कारण काय, तर विधानसभेला पराभव झाला. हा दुटप्पीपणाचा कळसच म्हटला पाहिजे.

आता प्रत्यक्षात मतदानादिवशी मतदान केंद्रावर काय घडते ते पाहूया. यातूनच त्यांची पोलखोल होईल. मतदान केंद्रावर सकाळी सहा वाजल्यापासून मतदार प्रतिनिधी उपस्थित असतात. मतदार येत असताना मतदार प्रतिनिधींसमोर मतदाराची नोंद होऊन त्यांचे मतदान पार पडते. विधानसभा निवडणुकीत राज्यात एक लाख बूथ होते. मोर्चा काढणाऱ्या पक्षांच्या पोलिंग एजंटपैकी किमान एक टक्का बुध्द्वर म्हणजे एक हजार बुध्दवर तरी मतदानाच्या वेळी आक्षेप घेतले

गेले होते का? बरे, त्या आधी मतदारायदी प्रारूप प्रकाशित होत असते. त्या मतदारायदी प्रारूपावर परवा मोर्चा काढणाऱ्या किती जणांनी आक्षेप नोंदविले होते? दुबार मतदार, बोगस मतदार दूर केलेच पाहिजेत, यात कोणतीही शंका नाही. पण मोर्चा काढणाऱ्या किती जणांनी लोकसभा निवडणुकीनंतर याबद्दल आवाज उठविला होता? ‘आपले अपयश ठेवायचे झाकून आणि यादीत बघायचे वाकून’ हा पोरखेळ मतदार पुरता ओळखून आहेत.

लोकसभा निवडणुकीत याच मतदारायाद्यांच्या आधारे झालेल्या मतदानातून महाराष्ट्रात विजय मिळविणाऱ्या विरोधी पक्षाला आता मात्र पराभवाच्या भीतीने महापालिकांच्या निवडणुका नकोशा झाल्या आहेत. आता ते म्हणतात की, मतदारायाद्यांची स्वच्छता झाल्याशिवाय निवडणुका नकोत. मतदार याद्या स्वच्छ झाल्या पाहिजेत, असे केवळ म्हणून भागणार नाही, तर त्यासाठी कृती करावी लागेल आणि त्यासाठी सहकार्यही करावे लागेल. ते कधी करणार?

माह 1 पालिका 1 च्या मतदारायाद्यांचा हसुदा ६ नोव्हेंबरला प्रसिद्ध होणार आहे. त्यानंतर त्यावर हरकती घेता येतील आणि सूचना करता येतील. तशी कायदेशीर सुविधा आहे. पण कायदेशीर उपाय करायचे नाहीत, संविधानाने निर्माण केलेल्या व्यवस्था मानायच्या नाहीत आणि केवळ दुबार, दुबार, बोगस, बोगस म्हणत मोर्चे काढायचे, असा पोरखेळ चालू आहे.

सत्य हे नेहमी शांत, स्थिर असते. पण असत्याचा बोलबाला फार असतो. जे सत्यवादी असतात, ते जनतेचे खरे नेतृत्व करतात. त्यांचे कार्य जनतेला माहीत असते आणि म्हणूनच जनता त्यांच्या भावनांशी सदैव उभी असते. पण जे असत्यवादी असतात, त्यांना आपला खोटेपणा लपवण्यासाठी आक्रोश करायला लागतो. म्हणूनच वारंवार जनतेला ‘सत्याचा मोर्चा, सत्याचा मोर्चा’ असे बेंबीच्या देठापासून ओरडून सांगणाऱ्यांचा खोटाउपेणा मुंबईकर जनता चांगलाच ओळखून आहे. त्याचे परिणाम कोणत्या प्रकारात, हे मुंबईकर जनता येणाऱ्या काळात ठरवेल एवढे मात्र निश्चित.

डिजिटल अरेस्टचे बळी

‘डिजिटल अरेस्ट’ नावाने विशेषतः ज्येष्ठ नागरिकांना लक्ष्य करून सुरू असलेल्या एका मोठ्या रॅकेटमुळे पुण्यात एक हदयद्रावक घटना घडली. ‘डिजिटल अरेस्ट’ करण्याची भीती दाखवून ८३ वर्षांच्या माजी सरकारी अधिकारी असलेल्या व्यक्तीला सायबर आरोपींनी तब्बल १ कोटी २० लाख रुपयांचा गंडा घातला ! या प्रचंड मानसिक त्रासामुळे आणि फसवणुकीच्या धक्क्याने त्यांचा मृत्यू झाला. त्यांच्या पत्नीने पुणे सायबर पोलिसांकडे केलेल्या तक्रारीमुळे ही घटना उघड झाली. सायबर गुन्हेगारीचे क्रौंय आणि भीषणता या घटनेतून पुन्हा एकदा दिसून आली. आरोपींनी वृद्ध दाम्पत्याला जाळ्यात ओढण्यासाठी भयानक आणि सुनियोजित कट रचला होता. स्वतःला पोलीस आणि सीबीआय अधिकारी भासवले. आरोपींनी या ज्येष्ठाना ‘तुम्ही मनी लॉर्ड्इंग प्रकरणात अडकले असल्या’ची भीती दाखवली. कायदेशीर कारवाई करण्यापूर्वी त्यांना ‘डिजिटल अरेस्ट’ करण्याची धमकी दिली.

कोटयवधी रुपयांची आयुष्यभराची कमाई गमावल्याचे दुःख ते सहन करू शकले नाहीत आणि याच मानसिक दडपणानून माजी सनदी अधिकारी मृत्यूला सामोरे गेले. पुण्यातील ही घटना एकच प्रकरण नाही, महाराष्ट्रामध्ये ‘डिजिटल अरेस्ट’ घोटाळ्याने या आधीपासून भीतीदायक वातावरण निर्माण झाले आहे. जानेवारी ते ऑगस्ट २०२५ या काळात राज्यात या प्रकारातले तब्बल २१८ गुहे नोंदवले गेले असून, या गुन्द्यांत सुमारे ११२ कोटी रुपयांची फसवणूक झाल्याची माहिती आहे. विशेषतः ५५ वर्षांवरील आणि डिजिटल जगाची कमी माहिती असलेल्या नागरिकांना हे आरोपी टागेट करत असल्याचा निष्कर्ष पोलिसांनी काढला आहे. ‘डिजिटल अरेस्ट’ घोटाळ्याची पद्धत अगदी सोपी आहे. सायबर गुन्हेगार लोकांच्या मनात भीती निर्माण करतात. ते स्वतःला पोलीस अधिकारी म्हणून सांगतात आणि पीडितांचे बनावट आधार काढही पाठवतात. पीडितांच्या बँक खात्यातून अमली पदार्थांशी संबंधित कोटयवधी रुपयांचे व्यवहार झाल्याचे ते सांगतात. एवढेच नाही, तर पीडितांना विश्वास बसावा यासाठी ते न्यायालयाचे बनावट अदेशही पाठवतात. पोलीस गणवेशात व्हिडीओ कॉल किंवा व्हॉट्सअॅप काॅलवरून ते पीडितांशी संपर्क साधतात. अशा घटना राज्यात अनेक ठिकाणी घडल्या असून फसवणुकीचा आकडा कोटयवधींच्या घरात आहे. अनेकदा ‘घरातच नजरकैद’

असा प्रकार घडवून आणला जातो. यामध्ये पोलीस घरातल्या घरात आरोपींच्या हालचालींवर लक्ष ठेवतात. तसाच काहीतरी ‘डिजिटल अरेस्ट’ प्रकार असावा, अशी अनेकांची धारणा आहे. मात्र, प्रत्यक्षात हा बनवाबनवीचा प्रकार आहे. कायद्यानुसार ‘डिजिटल अरेस्ट’ला कोणतीही मान्यता नाही. पोलीस किंवा कोणतीही सुरक्षा यंत्रणा कुणालाही अशा प्रकारे ‘डिजिटल अरेस्ट’ करत नाही. उच्चशिक्षित तरुण किंवा तरुणी कायदे आणि नियमांबाबत माहिती ठेवून असतात. त्यामुळे सायबर गुन्हेगार ‘डिजिटल अरेस्ट’ची कल्पुप्ती शासकीय सेवेतून सेवानिवृत्त झालेले अधिकारी-कर्मचारी किंवा वृद्ध व्यापारी यांच्यावर वापरतात. ज्येष्ठ नागरिकांना तंत्रज्ञान किंवा कायदेशीर तरतुदींबाबत अनेकदा पुरेशी माहिती नसते. त्यामुळे त्यांची फसवणूक करणे सोपे जाते.

ही बाब हेरून सायबर गुन्हेगार वृद्धांना निवडतात. सध्या त्यांच्या रडारवर अशाच प्रकारचे लोक आहेत. त्याचप्रमाणे सायबर गुन्हेगार नवनवीन युक्ती काढून अनेकांची लुबाडणूक करतात. ती करण्यासाठी ‘डिजिटल अरेस्ट’ नावाची युक्ती मोठ्या कातुशाने वापरतात. या गुन्हेगारांची टोळी पीडितांना पोलीस, ईडी, सीबीआय, प्राप्तिकर विभाग, लष्करी अधिकारी असल्याचीही बतावणी करतात. देशविघातक कृत्य, बेकायदेशीर वस्तू, इत्र, बनावट पासपोर्ट, दहशतवाद्यांशी आर्थिक व्यवहार केल्याचे सांगून ‘डिजिटल अरेस्ट’ केल्याचे सांगतात. यात पीडित व्यक्तीला २४ तासांपर्यंत त्याच्याच घरात व्हिडीओ कॉलवर बंदिस्त राहायला सांगिलेले जाते. सायबर गुन्हेगार व्हिडीओ कॉलवर कुठल्या तरी पोलीस स्टेशन किंवा सीबीआयपारख्या एजन्सीच्या कार्यालयातून बोलत असल्याची भासवतात. त्यामुळे पीडित व्यक्तीचा विश्वास बसतो. पीडित व्यक्ती खरेच तिला ‘डिजिटल अरेस्ट’ झाल्याचे मानू लागते. यादरम्यान, सायबर गुन्हेगार त्यांना खंडणीची मागणी करतो. पैसे न दिल्यास प्रत्यक्षात अटक करण्याची भीती दाखवतो. त्यामुळे अनेकजण सायबर गुन्हेगारांच्या नव्या हेराफेरीला बळी पडतात आणि लाखो, कोटयवधी रुपये त्यांच्या घशात घालतात.

सध्याच्या धकाधकीच्या जीवनात बऱ्याच जणांना पचनशक्तीचा त्रास उद्भवत असतो. मात्र, काही केल्या पचनशक्ती काही वाढवता येत नाही. आम्ही तुम्हाला असे काही उपाय सांगणार आहोत. ज्यामुळे तुमची पचनशक्ती वाढण्यास मदत होईल. यासाठी काही वेगळे करण्याची गरज नाही. कारण दैनंदिन आहारात काही गोष्टींचा वापर केल्यास तुमची पचनशक्ती वाढण्यास मदत होते.

► **आले** : आल्यामध्ये पचनशक्ती सुधारण्याचे आणि शरीरातील विषद्रव्ये बाहेर टाकण्याचे गुणधर्म असतात. त्यामुळे आले हे आरोग्याच्या दृष्टीने लाभदायक आहे. शरीरातील पतनक्रियेचा वेग वाढण्याचे काम आले करते. त्यामुळे आल्याचे सेवन करणे फायद्याचे ठरते.

► **लसूण** : लसूण ही औषधी असून यामध्ये कर्करोगाला प्रतिबंध करणारे अनेक घटक असतात. लसणाचे सेवन केल्यामुळे पचनशक्ती वाढण्यास मदत होते. त्यामुळे जेवणाच्या आधी लसणाच्या दोन तीन पाकळ्या खाल्ल्यास त्याचा चांगला फायदा होतो.

► **दालचिनी** : दालचिनी हा मसाल्यातील एक प्रकार असला तरी हा मसाल्यापूरा मर्यादित नाही. यामध्ये अनेक औषधी गुणधर्म असतात. ज्यामुळे तुमच्या शरीराचा फायदा होतो. दालचिनीमध्ये असलेल्या मॅंगनीजमुळे शरीराची काळजी आपोआप घेतली जाते. तसेच रक्तशर्करेचे प्रमाण समतोल राखण्यासाठी दालचिनी उपयुक्त ठरते.

► **कोबी** : कोबीमध्ये सल्फरचे प्रमाण अधिक प्रमाणात असते. त्या सल्फरमुळे शरीर साफ होण्यास मदत होत असते.

► **बीट** : बीटामध्ये आयर्न, झिंक, मॅग्नेशियम, कॉल्शियम यांसारखे शरीराला उपयुक्त असणारे अनेक घटक असतात. शरीरातील रक्ताचे प्रमाण वाढवण्यासाठी बीट उपयुक्त ठरते.

आपले आरोग्य उत्तम राहण्यासाठी अनेक गोष्टी आपल्या आजूबाजूला असतात. मात्र, आपल्याला त्याचे फायदे माहित नसतात. यासाठी आपल्याकडे योग्य माहिती असणे आवश्यक आहे. म्हणूनच आज आम्ही तुम्हाला काकडीचे आश्चर्यकारक फायदे सांगणार आहो. चला तर जाणून घेऊया काकडी खाण्याचे लाभदायक फायदे.

अनेकदा जेवण करताना गृहिणींना अनेक अडचणींना सामोरे जावे लागते. अशावेळी खास किचन टीप्स लक्षात असल्यास त्याचा चांगलाच फायदा होतो. तांदूळ शिजवताना लिंबाचा रस घाला. भात पांढरा होण्यास मदत होते.पुलाव करताना संज्याच्या सालीचे चूर्ण मिसळा. यामुळे पुलावला सुगंध प्राप्त होतो. सॅलेड बनवण्याआधी भाज्या आणि फळे फ्रिजमध्ये ठेवा. मनासारख्या आकारात कापता येतील. रस्सा दाट, स्वादिष्ट होण्यासाठी दाण्याचे कूट, नारळाचा चव मिक्सरला करून रशशात घालावा. कुठलीही भाजी कमी पाण्यात शिजवावी, यामुळे चविष्ट होते. भांड्याला कांद्याचा वास लागला असेल तर थोडा वेळ मिठाच्या पाण्यात घालून ठेवावे. यामुळे दुर्गंधी दूर होते. हाताला किंवा पाटा-वर्कट्याला येणारा मसाल्याचा वास जावा म्हणून त्यावर कच्चा बटाटा किंवा लिंबू चोळा. पुरीसाठी पीठ मळताना त्यात थोडे दूध आणि बेसन मिसळा. यामुळे पुंग्या खुसखुशीत बनतील. मसालेदार पदार्थांची करी घट्ट करण्यासाठी त्यात तिळाच्या पेस्टचा वापर करावा. डोसा कुरकुरीत करण्यासाठी त्यात पोह्याचा चुरा मिसळा.

त्वचेचे सौंदर्य खुलवणारे हळदीचे फेसपॅक!...

महिला असो किंवा पुरुष आपण कसे सुंदर दिसू यासाठी नेहमी प्रयत्नशील असतात. प्रेझेंटेशन राहायला कुणाला आवडत नाही? सगळीच तरुणई आपल्या सौंदर्याची विशेष काळजी घेताना दिसते. अशावेळी अनेकदा बाजारात उपलब्ध असणाऱ्या अनेक सौंदर्य प्रसाधनांचा सर्रास वापर केला जातो. तसेच त्याच्या किंमती देखील अधिक असतात. परंतु त्याचे दुष्परिणाम देखील होऊ शकतात. हे दुष्परिणाम टाळण्यासाठी घरच्या घरी त्वचेची काळजी घेता येते.

✦ हळदीत आणि खोबरेल तेलात अंटी फंगल गुणधर्म असतात. त्याचबरोबर खोबरेल तेल मॉश्चराईजिंगचेही काम करते. हळद आणि खोबरेल तेल एकत्र करून चेहऱ्यावर लावल्यास त्वचेचा

► **शीतलता आणि ताजेपणा मिळतो** : काकडी एक असा खाद्य पदार्थ आहे जो बाजारात सहज उपलब्ध होतो. काकडी शरीराला शीतलता आणि जांतेपणा प्रदान करते. याला तुम्ही अनेक प्रकारे खाऊ शकता.

► **शरीरातील घाण निवून जाण्यास मदत** : काकडीचे सेवन केल्याने पाण्याची कमी दूर होते. त्यामुळे उन्हाळ्यात काकडीचे सेवन करणे अधिक चांगले. काकडीचे सेवन केल्यामुळे तुम्ही कुल झ कुल राहाल. त्यामुळे उन्हाळ्यात काकडीचे सेवन करणे विस्तर नका.

► **डोळ्याची काळी वर्तुळे** : डोळ्याभोवती काळी वर्तुळे कमी व्हावीत याकरता डोळ्यावर काकडीचे काप कापून ठेवा. यामुळे डोळ्यांखालील काळपटपणा कमी होतो.

► **वजन कमी करण्यास मदत** : अनेकांना सातत्याने भूक लागत असते. अशावेळी काकडीचे

तुम्ही आरोग्याविषयी जागरूक आहात. डाएट करत आहात. त्याचबरोबर खाण्यापिण्यावरही तुमचं नियंत्रण आहे. जिमही करत आहात. पण, तरीही तुमचे वजन कमी होत नाही. अशावेळी असे काही व्यायामप्रकार करा, ज्यामुळे तुमचे वजन नियंत्रणात राहिल आणि वजन घटवण्यास मदत देखील होईल.

► **पोट कमी होण्यासाठी** : बऱ्याच व्यक्ती अंगाने बारीक असल्या तरी मात्र, त्यांचे पोट हे जास्त असते. हेच पोट कमी करण्यासाठी एक सोपा उपाय आहे. बसताना, उठताना, लिहीत वा चालत असताना पोट आत ओढावे. श्वासही जेवढा वेळ आत धट्टा येईल, तेवढा ओढावा आणि सोडावा, असे नियमितपणे करावे आणि जमेल तितका श्वास आत ओढण्याची वेळ वाढवावी. याचा तुम्हाला नक्कीच फायदा होईल.

► **बेडूक उड्या** : बेडूक उड्या मारण्यास बसतो, तसे बसावे

तांदूळ किंवा अक्षता यांना आमच्या ग्रंथात सर्वात पवित्र धान्य मानले गेले आहे. पूजेत कुठल्याही सामुग्रीची कमी असल्यास त्या सामुग्रीचे स्मरण करत अक्षता अर्पित केल्या जातात. अशा काही वस्तू देखील असतात ज्या एखाद्या देवाला अर्पित करण्यास मनाही असते. जसे महादेवाला कुंकू, गणपतीला तुळस तर देवी दुर्गेला दूर्वा अर्पित करता येत नाही. परंतु अक्षता प्रत्येक देवाला अर्पित करता येतात.

जाणून घ्या याबद्दल काही विशेष माहिती:

- * देवाला अक्षता अर्पित करताना हे त्या खंडित नसल्याचे सुनिश्चित करावे. अक्षता पूर्णतिचे प्रतीक आहे. म्हणून प्रत्येक तांदूळ अख्खा असण्याची गरज आहे. तांदळाचे केवळ ५ दाणे अर्थातच ५ अक्षता देवाला दररोज अर्पित केल्याने अपार ऐश्वर्याची प्राप्ती होते.
- * तांदूळ स्वच्छ असावे. महादेवाला अक्षता वाहिल्यास महादेव अत्यंत प्रसन्न होतात. महादेवाला अख्खा अक्षता अर्पित केल्याने अखंडित धन, मान-सन्मानाची

पचनशक्ती चांगली राहण्यासाठी 'हे' करा

लेवल करायला मदत करतो. त्यासोबतच स्ट्रेस कमी करायला पण मदत होते. त्यामुळे कच्चा बदाम खाणे चांगली गोष्ट आहे. त्यासोबतच बदाम रात्रभर भिजत ठेवल्यास उत्तम.

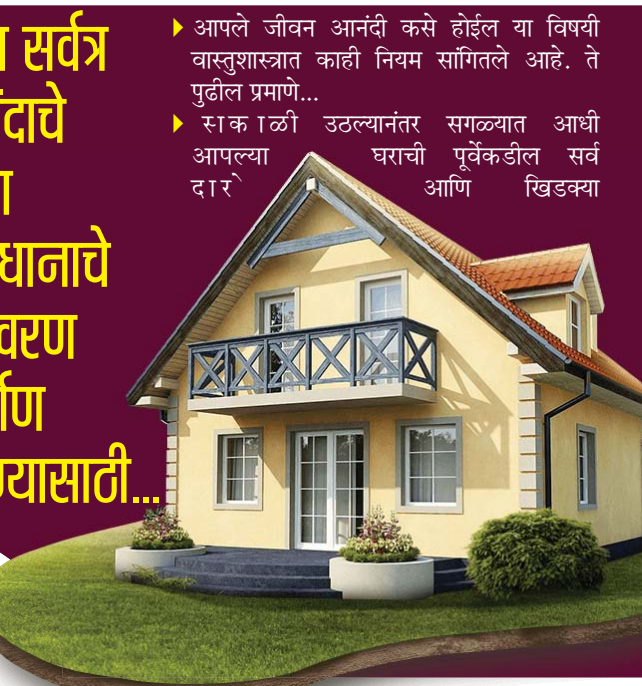
अक्रोड : अक्रोडमध्ये जास्त कॅल्शियम असतात. थोडेसे अक्रोड खाऊनही तुम्ही खूप वेळा उपाशी राहू शकता. यामुळे तुम्हाला थोड्या - थोड्या वेळात काही खाण्याची आवश्यकता भासणार नाही आणि यामुळे शुगर देखील कंट्रोलमध्ये राहण्यास मदत होते.

काजू : काजूमध्ये मोठ्या प्रमाणात विटामिन - ई असतात. त्यामुळे काजूचे

आणि दोन्ही पाय आणि हात यावर समप्रमाणात भार टाकावा. श्वास आत घ्यावा. डोके खाली घालावे. नितंब आत घेऊन पाठ आत ओढावी. श्वास सोडावा आणि पाठ मोकळी; पण, सपाट सोडावी.

► **सायकलिंग** : प्रत्येकीने व्यायामाच्या प्रकाराची निवड करताना तो आपल्या देहदृष्टीनुसार निवडावा. सायकलिंग, जॉगिंग, पायी चालणे आदी प्रकारचे व्यायाम अधिक करावेत. यामुळे शरीर आणि मन यो दोहोंत स्फूर्ती राहते.

► **पायी चालणे** : भराभर पायी चालणे हा व्यायामाचा सर्वात सोपा आणि तेवढाच परिणामकारक प्रकार आहे. यामुळे कॅल्शियम तर खर्च होतात. पण, त्याचबरोबर रक्तदाब आणि हृदयाचे कार्यही नियंत्रित राहते. म्हणूनच रोज सकाळ झर संध्याकाळ फिरायला जाणे आवश्यक असते. आपल्या सर्वांगात स्फूर्ती, उत्साह आणि तरतरी आणण्यास याचा खूपच उपयोग होतो. चिडचिडेपणा, अकारण येणारा राग यावरही नियंत्रण राहते. ताठ, भराभर आणि मान सरळ आणि ताठ ठेवून चालावे. पायही ताठ असावेत. चालताना देह पुढे

प्राप्ती होते.

- * घरात अन्नपूर्णा मातेची मूर्ती अक्षतांच्या दिगावर स्थापित करावी. याने जीवनात कधीच धान्याची कमी भासणार नाही.
- * पूजेत मंत्रासह अक्षता देवाला अर्पित कराव्या.

अक्षताश्र सुश्रेष्ठ कुंकूमाक्ता: सुशोभिता:- मया निवेदिता भक्त्या: गुहाण परमेश्वर ॥

अर्थ : हे ईश्वर, पूजेत कुंकूच्या रंगाने सुशोभित ह्या अक्षता मी आपल्याला समर्पित करत आहोत, कृपा करून स्वीकार कराव्या.

- * अन्नात देखील अक्षता म्हणजे तांदूळ श्रेष्ठ

सध्या बरेच जण कामाच्या व्यापातून पाणी पिणे विसरून जातात. त्यामुळे त्याचा आरोग्यावर परिणाम होतो. कारण शरीराला पाणी फार महत्त्वाचे असते. मात्र, पाणी पिण्याचे काही नियम पाळल्यास त्याचा अधिक फायदा होतो. चला तर जाणून घेऊया पाण्याचे नियम

सकाळी उठल्यावर उपाशीपोटी कोमट पाणी प्यावे. यामुळे तुमचा मेटॅबॉलिझम रेट सुधारेल आणि वजन कमी होईल. पाणी पिण्याची ही पद्धत हृदयाला निरोगी ठेवण्यात सहाय्यक ठरते.

त्यानंतर ब्रश करून ज्ञान्यानंतर एक ग्लास पाण्याचे सेवन करा. याने पचनक्रिया चांगली राहते. पाणी पिल्याच्या अर्ध्या तासानंतरच काहीतरी खावे. पाणी वेगाने पिऊ नये. जेवण करण्याच्या एक तास आधी पाणी प्यावे आणि जेवण झाल्याच्या दोन तासांपर्यंत पाणी पिऊ नये. यामुळे मेटॅबॉलिझम वाढतो आणि वजन कमी करण्यातही भरपूर मदत होते.

पाण्याचे सेवन हळूहळू करावे. जर तुम्ही घाई-घाईत पाणी पीत असाल तर त्याचा पचनक्रिया आणि भुकेवर परिणाम होतो.

उभे राहून पाणी पिल्याने शरीराचे लिक्विड बॅलन्स बिघडते. यामुळे शरीराच्या सांध्यांना पुरेसे पाणी मिळत नाही. तसेच संधिवाताचा त्रास होऊ शकतो.

जुलू नये आणि गती समान ठेवावी, हे महत्त्वाचे आहे.

► **जीना चढणे-उतरणे** : जर पायी चालणे होत नसेल तर जिना चढणे झ उतरणे हा व्यायाम करावा. यामुळे शरीरास श्रम पडून चेतापेशी लवचिक आणि मजबूत बनतात. तसेच कार्यक्षमता वाढून वात कमी होतो. शरीरातील अनावश्यक चरबीही कमी होण्यास मदत होते.

उघडाव्यात.

- सूर्याच्या पहिल्या किरणाकडे बघून आपल्या सुखद भविष्याची कामना करावी.
- जर घराच्या पूर्वेकडे एखादी बाल्कनी, टॅरेस किंवा पोर्च असेल तर तिथे सकाळी नियमित योग करावा.
- कुठलाही वैदिक विधी करत असताना नेहमी आपले तोड पूर्वेकडे असायला पाहिजे.
- दिवसभर घरातील उत्तर, पूर्वेत व पूर्वेकडील सर्व खिडक्यांची पडदे उघडे ठेवावीत. घरात दिवसभर सकारात्मक ऊर्जा प्रवेश करते. घरात सर्वत्र आनंदाचे व समाधानाचे वातावरण निर्माण होत असते. घराचे वातावरण सुखी समाधानी होतात.

घरात सर्वत्र आनंदाचे आणि समाधानाचे वातावरण निर्माण करण्यासाठी...

आपले जीवन आनंदी कसे होईल या विषयी वास्तुशास्त्रात काही नियम सांगितले आहे. ते पुढील प्रमाणे...

- सकाळी उठल्यानंतर सगळ्यात आधी घराची पूर्वेकडील सर्व दारे खिडक्या

मानले गेले आहे. याला देवान देखील म्हटले गेले आहे. देवतांचे प्रिय धान्य आहे तांदूळ. हे सुगंधित द्रव्य कुंकूसोबत आपल्याला अर्पित करत आहे. हे ग्रहण करून आपल्या भक्ताची भावना स्वीकार कराव्या.

- * पूजेत अक्षता अर्पित करण्यामागे अभिप्राय हे आहे की आमचे पूजन देखील अक्षतांप्रमाणे पूर्ण असावे. धान्यात श्रेष्ठ असल्याने प्रभूला अर्पित करताना भाव असतो की आपल्या कृपेमुळेच आम्हाला धान्याची प्राप्ती होत आहे आणि घरात भरभराटी अस्सीच राहावी.

पालिकेची २६ भूखंडावरील झोपू योजना

विकासकाने पाठ फिरवल्याने तिसऱ्यांदा मुदतवाढ

झोपड्यांनी बाधित

२६ भूखंड कोणते?

- विलेपार्ले (पूर्व) - १४८
- एकता नगर, चेंबूर - ११६
- प्लॉट १२, १४, ३४, ३६ चेंबूर - १०२१
- दीपस्तंभ सोसायटी, गोवंडी - ४०६०
- जय हो सोसायटी, गोवंडी - २२६१
- संत निरंकारी सोसायटी, गोवंडी - १७६२
- सहारा सोसायटी, गोवंडी - १७६१
- न्यू महाराष्ट्र सोसायटी, देवनार गाव - १५६८
- गुलशन ए अमन सोसायटी, गोवंडी - १००७
- आदर्श सोसायटी, गोवंडी - १३०३
- अशर्फी सोसायटी, गोवंडी - ११७६
- तमिन सोसायटी, देवनार गाव - २८८७
- न्यू लाईफ सोसायटी, गोवंडी - ८११
- शास्त्री नगर, गोवंडी - ८६७
- गरीब नगर सोसायटी, गोवंडी - ८१०
- गुरुकृपा सोसायटी, गोवंडी - ६३९१
- गुलमोहर सोसायटी, गोवंडी - ५७६
- अमन एसआरए, बैंगणवाडी - ३६४
- नियमात सोसायटी, गोवंडी - ३३०
- विश्वदीप सोसायटी, गोवंडी - ३२५
- कायनात सोसायटी, गोवंडी - १८४
- गणेश नगर सोसायटी, घाटकोपर - ४०
- बर्वनगर सोसायटी - ८६
- पंचरत्न, भटवाडी - ६४३
- विठ्ठल रुक्मिणी सोसायटी, घाटकोपर - १०३
- सिद्धिविनायक, घाटकोपर - २६३

■ बातमी/लेख, प्रीती दिपक नाईक

राज्य शासनाने मान्यता दिल्यानंतरही मुंबई महापालिकेच्या 'झोपू योजना' अंतर्गत ६४ भूखंडांवरील झोपड्यांच्या पुनर्विकासाची प्रक्रिया रखडली आहे. महापालिकेच्या २६ भूखंडांच्या पुनर्विकासासाठी दोन वेळा निविदा काढली असताना अद्याप एकही विकासक मिळालेला नाही. वास्तविक, पूर्व उपनगरांतील पालिकेच्या भूखंडावरील झोपड्यांची घनता, अतिक्रमण आणि सामाजिक-आर्थिक गुंतागुंत यामुळे विकासकांना आर्थिकदृष्ट्या तोट्याचे ठरत असल्याने विकासकांचा प्रतिसाद मिळत नसल्याची कारणे संबोधित अधिकाऱ्यांकडून सांगण्यात आली.

त्यामुळे महापालिकेने आता ११ नोव्हेंबर पर्यंत तिसऱ्यांदा मुदतवाढ दिली आहे. मात्र त्यानंतरही प्रतिसाद न लाभल्यास या भूखंडांचे क्लस्टर डेव्हलपमेंट योजनेच्या अंतर्गत पुनर्विकास करण्याचा विचार पालिका प्रशासन करीत असल्याचे सांगण्यात येते.

मुंबईत ६० टक्के एवढ्या प्रमाणात झोपडपट्टी भाग आहे. त्यामध्ये, काही खासगी जागा आहेत तर काही शासकीय, महापालिका जागा आहेत. ज्यावर कमी-अधिक प्रमाणात झोपड्या वसल्या आहेत.

वन खात्याच्या जागेत, जिल्हाधिकारी यांच्या

अखत्यारीत

आसलेल्या

डोंगराळ भागात

देखील मोठ्या

प्रमाणात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.

या

भागात

झोपड्या

आहेत.